

JORD- OCH SKOGSBRUKSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 6/2012 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 21 september 2012 regeringens proposition med förslag till lag om ändring av lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (RP 103/2012 rd) till jord- och skogsbruksutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Katriina Pessa, jord- och skogsbruksministeriet

- ledande ekonomirådgivare Simo Sorsa, Pro-Agria Keskusten Liitto ry
- redovisningschef Arto Latukka, MTT (Forskningscentralen för jordbruk och livsmedels ekonomi)
- direktör Antti Huhtamäki, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt LPA
- ordförande Holger Falck, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC.

Dessutom har ett skriftligt utlåtande lämnats av — Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslår regeringen att lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk ändras så att minimiåldern för avträdare höjs, avträdelsesätten blir färre och villkoren skärps.

En jordbrukare kan i dag beviljas stöd vid generationsväxling eller överlåtelse av sina åkrar som tillskottsmark. Dessutom kan den som bedriver renhushållning beviljas stöd vid överlåtelse av enbart renarna eller både renarna och renskötselägenheten.

Vid avträdelse genom generationsväxling är minimiåldern 56 år om överlåtelsen sker mellan nära släktingar, annars 60 år. Åldersgränserna är desamma när åkrarna överläts som tillskottsmark till en annan jordbrukare. För den som bedriver renhushållning är den lägsta avträdelseålder

56 år. Syftet med generationsväxlingar är att livskraftiga gårdsbruksheter ska överlåtas till yngre jordbrukare som fortsätter med näringen. Vid överlåtelse av åkrarna som tillskottsmark är målet att förbättra jordbrukets struktur genom att lägenheternas åkerareal förstoras.

Den minimiålder som krävs av avträdare vid överlåtelse genom generationsväxling ska enligt förslaget höjas till 59 år i de fall då förvärvaren är en nära släkting till avträdaren. Den höjda åldersgränsen gäller ansökningar som lämnas in 2014. Kravet på livskraftighet för de gårdsbrukslägenheter som överläts skärps redan 2013. Den lägsta inkomst som förvärvaren måste få från näringen höjs från 10 000 euro till 15 000 euro.

Avträdelse genom överlåtelse av gårdsbruksenhetens åkrar som tillskottsmark till en annan jordbrukare slopas. Enligt förslaget sker detta vid ingången av 2013. Påbörjade generationsväxlingar ska likväl även efter detta kunna slutföras genom överlåtelse av åkermarken som tillskottsmark.

Utöver de ändringar som nämns ovan föreslås nödvändiga ändringar i hänvisningarna till andra bestämmelser i lagen och till andra lagar.

Den föreslagna lagen hänför sig till budgetpropositionen för 2013 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2013.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Det nuvarande systemet för avträdelse grundar sig på lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk (612/2006) som trädde i kraft den 1 januari 2007. Den tillämpas på avträdelse som genomförs 2007—2014. Ursprungligen gällde lagen avträdelse 2007—2010, men tiden förlängdes till de 31 december 2014 genom lag 1787/2009. Samtidigt ändrades stöd villkoren. Efter 2014 går det inte längre att sluta med jordbruk med hjälp av stödet om inte lagen ändras och tiden förlängs.

Utskottet påpekar att syftet med stödet för avträdelse har varit att främja generationsväxling för att det i god tid ska finnas någon som tar över ansvaret för jordbruket. Ett annat syfte har varit att omstrukturera jordbruket. Dessutom har tanken varit att trygga försörjningen för dem som avstår från jordbruket för att det över huvud taget ska vara möjligt att sluta med jordbruket för ålderspension.

För närvarande förbereder sig EU för en ny fonsperiod som sannolikt kommer att gälla 2014—2020. I oktober 2011 fick medlemsstaterna ett utkast till lagstiftning från EU-kommissionen. Den gäller dels den gemensamma jordbrukspolitikens och finansieringen av den, dels landsbygdsutveckling plus EU:s strukturfonder. Än så länge har utkastet till förordning inga bestämmelser om förtidspension för lantbruksföretagare. Dessutom kommer kommissionen att se över bestämmelserna om statligt stöd eftersom tillämpningstiden i de flesta fall går ut i slutet av 2013. Medlemsstaterna har ännu inte fått något utkast till nya bestämmelser om statligt stöd.

Målet med propositionen är att balansera upp statens inkomster och utgifter genom att minska kostnaderna för systemet med avträdelsestöd. Det är enligt utskottet viktigt att kostnadsminskningen tillåter att systemet också i avskalad form så långt som möjligt medverkar till att målen ovan, som ursprungligen lades fast för systemet, kan uppfyllas.

Regeringen föreslår att 16 § i lagen om stöd för upphörande med att bedriva jordbruk upphävs från och med 2013. Den föreskriver om överlåtelse som tillskottsmark. För närvarande genomförs generationsväxlingar som inletts med att den som ska fortsätta med hemgården har förvärvat en lantgård som han eller hon har kunnat få startstöd till unga jordbrukare för. Då kan hemgården eller en nära släktings lantgård inte längre förvärvas så att den som avstår får avträdelsestöd på grundval av generationsväxling. I stället görs det genom att tillskottsmark överläts till en annan lantgård. Det är enligt utskottet viktigt att generationsväxlingarna kan slutföras enligt planerna trots den föreslagna lagändringen. Därför är det bra att propositionen innehåller en ny 77 a § som föreskriver om denna möjlighet.

Från och med 2014 ska den som avstår från jordbruk vid generationsväxling vara minst 59 år om förvärvaren är dennes barn eller någon annan nära släkting. Minimialdern är oförändrad, det vill säga 60 år, om förvärvaren är någon annan. Också åldersgränsen 56 år för den som bedriver renhushållning ska vara oförändrad. Utskottet påpekar att syftet fortfarande är att generationsväxling ska kunna genomföras tidigare tack vare avträdelsestöd. Redan nu är den ge-

nomsnittliga pensioneringsåldern utan avträdel-
sestöd 61,3 år och med avträdelsestöd 60,7 år.
Men ju äldre överlåtaren är desto äldre är också
den som övertar jordbruket om generationsväx-
lingen sker inom familjen. Utskottet påpekar att
det kommer att vara betydligt svårare att få en
lämplig övertagare för lantgårdarna, när man ser
till osäkerhetsfaktorerna inom jordbruket och
attraktionsfaktorerna inom andra näringar.

För att den som överlåter sitt jordbruk ska
kunna ordna med generationsväxling trots de
ändrade åldersgränserna föreslår regeringen att
avträdelsestöd ska kunna sökas två år före upp-
nådd avträdelseålder i stället för ett år innan som
nu. Följaktligen bör generationsväxling tidsmäs-
sigt genomföras med hänsyn till effekterna av
den förlängda ansökningstiden. Den höjda ål-
dersgränsen för överlåtaren avser den ålder från
och med vilken han eller hon börjar få avträdel-
sestöd. Däremot kan själva generationsväxling-
en genomföras redan när ansökan har lämnats in
eftersom avträdelsestöd kan sökas redan två år
innan åldersgränsen är nådd. I sådana fall är den
som fortsätter med jordbruket oftast inte mer än
ett äldre. I många fall kommer lagändringen inte
att påverka övertagarens ålder eftersom överlå-
tarna redan nu är betydligt äldre än den nuvaran-
de minimiåldern.

I propositionen skärps villkoren för genera-
tionsväxling bland annat med att det krävs högre
företagarinkomst från jordbruket. I dag krävs det
att övertagaren har en företagarinkomst på minst
10 000 euro om året. Från och med 2013 är kra-
vet 15 000 euro och det kommer att påverka ge-

nerationsväxlingarna. För låga inkomstkrav kan
leda till att generationsväxling också genomförs
på gårdar som i själva verket inte har tillräckligt
goda förutsättningar för att långsiktigt bedriva
jordbruk. Övertagaren ska förbinda sig att fort-
sätta med jordbruket under den tid som stödet
betalas ut, men i minst fem år. Pensionsanstal-
ten tar ut kapitalvärdet på stödet av övertagaren
om han eller hon slutar bedriva jordbruk mot sitt
åtagande och utan laglig orsak. För att undvika
sådana fall måste det finnas krav på ett tillräck-
ligt stort inkomstunderlag.

De föreslagna ändringarna i stödsystemet tar
hänsyn till att systemet kommer att fortsätta ef-
ter 2014 trots att EU av allt att döma inte kom-
mer att fortsätta med förtidspensionssystemet,
åtminstone inte genom medfinansiering från EU.
Enligt information som utskottet fått kommer
stöd villkoren inte att ändras om stödsystemet
eventuellt fortsätter.

Det är viktigt att informera om de kommande
ändringarna i stödsystemet för att de jordbruka-
re som planerar avträdelse ska ha så exakt och
uppdaterad information som möjligt om stödsys-
temet, stöd villkoren och ansökningsförfarandet.

Sammantaget sett anser utskottet propositi-
onen vara behövlig och angelägen. Utskottet till-
styrker lagförslaget utan ändringar.

Utskottets förslag till beslut

Riksdagen

godkänner lagförslaget utan ändringar.

JsUB 6/2012 rd — RP 103/2012 rd

Helsingfors den 23 november 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Jari Leppä /cent
vordf. Lauri Heikkilä /saf
medl. Heikki Autto /saml
Markku Eestilä /saml
Satu Haapanen /gröna
Lasse Hautala /cent
Reijo Hongisto /saf
Anne Kalmari /cent

Timo V. Korhonen /cent
Pirkko Mattila /saf
Jari Myllykoski /vänst
Mats Nylund /sv
Janne Sankelo /saml
Arto Satonen /saml
Katja Taimela /sd
Tytti Tuppurainen /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Carl Selenius.

RESERVATION 1***Motivering***

Regeringen har ordat mycket om hur den ska säkra fortsatt livskraft på landsbygden och möjligheter till bra försörjning och ett gott liv för invånarna. Men de konkreta åtgärderna har varit mycket anspråkslösa. Vi Sannfinländare vill se den finländska landsbygden som en resurs och som en livskraftig boendemiljö med många möjligheter också i framtiden. Av den anledningen godtar vi inte förslaget om att försäljning av åkrar inte längre ska vara ett avträdesätt från och med nästa år (2013).

Dessutom motsätter vi oss också att villkoren för avträdesstöd skärps på ett sätt som väsentligt och i hög grad försämrar möjligheterna till generationsväxling. Ett bra exempel som förtjänas att bli nämnd här är att minimiinkomsten från näringen ska höjas från 10 000 till 15 000 euro. Den åtgärden har direkta negativa effekter

för jordbruket, gårdarnas livskraft och jordbruksföretagandet i vårt land. Unga jordbrukare får sämre villkor också när den som avträder inte längre får arrendera ut sin mark.

För det tredje anser vi Sannfinländare att propositionen mer eller mindre är dödsstöten för lantgårdarna och att den ödelägger den finländska landsbygden. Jordbrukarna tvingas helt enkelt flytta bort från sina hemtrakter till följd av att regeringen bedriver fel politik. Vi Sannfinländare kan inte acceptera en sådan utveckling. Vi vill både nu och i framtiden se till att landsbygden och hela landet är livskraftiga och har bosättning.

Förslag

Vi föreslår

att lagförslaget förkastas.

Helsingfors den 23 november 2012

Lauri Heikkilä /saf
Pirkko Mattila /saf
Reijo Hongisto /saf

RESERVATION 2

Motivering

Regeringen motiverar de planerade ändringarna för 2013 och 2014 med statsfinansiella skäl. Vi i Centerns riksdagsgrupp anser propositionen vara mycket beklagansvärd och kortsiktig. Det långsiktiga målet med lagstiftningen har varit att dels tidigarelägga generationsväxlingarna, dels förbättra jordbruksstrukturen, men propositionen går emot båda målen.

Vi i Centerns riksdagsgrupp anser att möjligheten att avträda genom att överlåta åkrar som tillskottsmark till en annan jordbrukare inte bör slopas. Omstruktureringen av jordbruket kommer att stanna av om propositionen godkänns. Med hjälp av den gällande lagstiftningen har äldre jordbrukare kunnat sälja sina åkrar till utomstående jordbrukare. Risken är att åkrar som tillhör dödsbon vansköts eller att det börjar växa skog på dem. Vi i Centerns riksdagsgrupp ställer oss inte bakom den utvecklingen.

Vidare motsätter vi oss att minimiåldern för generationsväxling mellan nära släktingar höjs från 56 till 59 år. Om åldersgränsen höjs blir också de som fortsätter med jordbruket äldre. I dagens Finland är det svårt att hitta någon som tar över jordbruk. Jordbruksarbetet är fortfarande fysiskt tungt och inkomstutvecklingen har varit negativ i flera år. De som eventuellt kunde ta över har varit tvungna att bygga upp sitt liv någon annanstans med partner och barn. Den planerade ändringen försvårar ytterligare läget. De som är villiga att fortsätta med jordbruket måste vänta längre och tröskeln att över huvud taget bli jordbrukare stiger. Ofta hänger intresset för att utveckla lantgården på åldern. Generationsväx-

lingarna skulle alltså inte längre ske ens i närheten av den optimala tidpunkten.

Syftet med stödet för avträdelser har varit att främja generationsväxling för att det i god tid ska finnas någon som tar över ansvaret för jordbruket. Den principen ges nu på båten när regeringen vill höja minimiåldern. Vi centerledamöter i utskottet vill sätta stopp för detta.

Det finns ingen orsak att höja minimibeloppet för de årliga inkomsterna från näringen. I ett läge med ständigt sjunkande lönsamhet kan inte minimibeloppet för de årliga inkomsterna från näringen höjas.

Vi i Centerns utskottsgrupp anser att jordbrukarna har all anledning att förvänta sig ett stabilt statligt stödsystem, särskilt vid jordbrukspolitiska strukturåtgärder. Systemet kan således inte försämrats under pågående stödperiod. Propositionen är ett gott exempel på dålig och oförutsebar förvaltning.

Centerns utskottsgrupp understryker att regeringen nu handlar fullständigt i strid med sitt eget program. I regeringen Katainens program sägs det exempelvis: "Regeringen följer hur lönsamheten när det gäller unga jordbrukare och aktiva gårdar utvecklas bland annat inom mjölkhushållningen och vidtar vid behov åtgärder för att trygga verksamhetsförutsättningarna."

Förslag

Vi föreslår

att propositionen (RP 103/2012 rd) förkastas eftersom den strider mot regeringsprogrammet.

Helsingfors den 23 november

Lasse Hautala /cent
Jari Leppä /cent
Timo V. Korhonen /cent